

SECTION 1

PEDAGOGICAL SCIENCES

УДК 37(092)+37.013.42(430)"1844/1845"

Зайченко Н. І.

д. пед. н., професор, професор кафедри
соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

МАГЕРІВСЬКИЙ КОНЦЕПТ "СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА" (1844–1845 РР.)

У різних енциклопедіях про постать Карла Магера (Karl Wilhelm Eduard Mager) (1.01.1810, Грефрат – 10.06.1858, Вісбаден) зазначено, що він був передусім педагогом; викладав мови (німецьку, французьку) у школах Швейцарії і Німеччини; великий резонанс мали його книга "Німецька міщанська школа. Послання до державного мужа" (Штутгарт, 1840) [1] та видання "Педагогічного огляду" (Pädagogische Revue) від 1840 року [2].

Карл Шмідт (Karl Schmidt) у всесвітньо знаній "Історії педагогіки" (Кетен, 1867) писав про Карла Магера як "людину, наділену не тільки всеохопним знанням і філософською освітою, але також надзвичайною проникливістю та ясністю думки й викладу, та понад те – несамовитою послідовністю характеру і непохитною любов'ю до правди" [3, с. 445].

До 1840 року творчі роботи Карла Магера присвячувалися переважно темам із літературознавства. Наприклад, відома його фундаментальна праця "Дослід історії та характеристики французької національної літератури" (Берлін, 1837) [4].

У деяких джерелах згадується про співпрацю Карла Магера і Фрідріха Дистервега у другій половині 1830-х років, результатом чого і стало започаткування славетного часопису "Pädagogische Revue" [5].

Також підкреслюється, що саме Карлом Магером був упроваджений термін "соціальна педагогіка" [5]. Здійснено це було у "Педагогічному огляді" 1844 року у статті з рецензією на книгу "Школа та життя" (Фрідберг, 1842) [6] німецького педагога Вільгельма Куртмана (Wilhelm Jakob Georg Curtmann) (3.03.1802, Альсфельд – 6.02.1871, Гіссен).

Карл Магер зауважував: "Без сумніву, недавня педагогіка з часів Локка, Руссо, філантропістів, Песталоцці, Гербарта, Бенеке та інших робила помилку, залишаючись виключно індивідуальною педагогікою, саме тому я вже кілька разів указував, що тепер наука пішла далі, що вона сягає державної або колективної педагогіки, до того ж точка зору Платона та Аристотеля мають знову братися до уваги, звичайно, таким чином, щоб у цій соціальній педагогіці піднятися над ідеями древніх, а не подібно до наших радикалів й абсолютистів – тільки шуміти" [7, с. 396].

Використовувався термін "соціальна педагогіка" і у передмові (написаній у грудні 1844 року в Цюриху, як зазначено наприкінці передмови) до "Педагогічного огляду" (січень – червень 1845 року), у якій Карл Магер підкреслював, що у часописі передбачено праці: "І. Із загальної педагогіки.

II. Зі схоластики. III. Із соціальної педагогіки. IV. З культурної політики, в частині стосовно освіти та викладання. І додатково: V. Зі психології, етики, історії свідомості, тією мірою, якою педагогіка ними визначається, та VI. Зі шкільної освіти" [8, с. IV].

Серед напрямів видання "Німецька народна школа" (Die deutsche Volksschule) у передмові (січень 1845 року) Карл Магер визначав порядок із загальною педагогікою та схоластикою – соціальну педагогіку [9, с. 2].

Що розумів Карл Магер під соціальною педагогікою? Передусім – нову історичну віху у розвитку педагогіки. Соціальна педагогіка на відміну від індивідуальної (приватної, домашньої) педагогіки і державної (колективної, суспільної) педагогіки спроможна охопити освітою усіх громадян.

У книзі "Німецька міщанська школа" (Штутгарт, 1840) Карл Магер детально пояснював, чому в середньовічний час не набула розвитку всезагальна освіта. Зокрема, він зазначав: "Сучасна держава спирається на інтелектуалів, точно так само й організація громадян – за станами, так само нарешті й організація навчання. Три сформовані стани позбавлені ще справжніх найменувань; їх приблизно можна назвати простим людом або народом, освіченими та ученими. Для першого стану існує народна школа. Вона і була б такою, якби все молоде покоління вітчизни без відмінності станів отримувало у ній своє перше формування в людину. Ця освіта триває до 10-ти літнього віку й поступається потім місцем становій. Діти, які прагнуть залишитися народом, вступають до "німецької школи" (вищі класи елементарної школи), а майбутні учені відвідують учені школи, для всіх же, хто знаходяться між тими та іншими, існує так зване міщанське або реальне училище" [1, с. 61–62].

Таким чином, у першій половині 1840-х років Карл Магер осмислював концептуальні засади явища, яке він у "Педагогічному огляді" (1844, вип. 5) означив як "Social-Pädagogik". За задумом німецького педагога соціальна педагогіка могла би стати по-справжньому громадянським вихованням, педагогікою громадянського суспільства; вона виводила би педагогіку на новий рівень, значно розширюючи освітні можливості містян.

Список літератури

1. Mager K. Die deutsche Bürgerschule: Schreiben an einen Staatsmann. Stuttgart : Sonnewald, 1840. 265 s.

2. Mager, Karl, pädagog. Schriftsteller. URL: <https://www.retrobibliothek.de/retrobib/seite.html?id=110764>.

3. Schmidt K. Dr. Karl Schmidt's Geschichte der Pädagogik: Bd. Die Geschichte der Pädagogik von Pestalozzi bis zur gegenwart. Cöthen : P. Schettler, 1867. 1040 s.

4. Mager K. Versuch einer Geschichte und Charakteristik der französischen National-Litteratur : nebst zahlreichen Schriftproben. Berlin : Heymann, 1837. 428 s.

5. Deutsche Biographie. Mager, Karl. URL : <https://www.deutsche-biographie.de/sfz55599.html#ndbcontent>.

6. Curtmann W. Die Schule und das Leben: eine gekrönte Preisschrift. Friedberg : Carl Bindernagel, 1842. 244 s.

7. Schule und Leben. Glossen zu Dr. Curtmanns Preisschrift. *Pädagogische Revue*. 1844, Januar – Juni. Bd. 8, Heft 5. S. 316–341, 395–409.

8. Mager K. Vorwort. *Pädagogische Revue*. 1845, Januar – Juni. Bd. 10, Heft 1. S. III–VI.

9. Mager K. Vorwort. *Die deutsche Volksschule. Zweite Abtheilung der Pädagogischen Revue*. 1845. № 1, Januar. S. 1–3.

УДК 37(09)(460)“1902”

Носовець В. С.

аспірант кафедри педагогіки і методики викладання
історії та суспільних дисциплін

Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка

РУБРИКА “ШКОЛА ЗА КОРДОНОМ” У БАРСЕЛОНСЬКОМУ ЧАСОПИСІ “НАРОДНЕ ПРОСВІТНИЦТВО” (1902 Р.)

Упродовж першої половини 1902 року в Барселоні видавався часопис “Народне просвітництво” (*La Instrucción pública*). Перший номер вийшов друком 10 січня 1902 року, а останній – 25 червня того ж року. Керівником видання був Аугусто Відаль Перера (*Augusto Vidal Perera*), викладач Барселонської нормальної школи. Редактором журналу був Антоніо Бастинос (*Antonio Bastinos*), син засновника найстарішого барселонського педагогічного періодичного видання “Наставник початкового навчання” (*El monitor de la primera enseñanza*). Часопис виходив двічі на місяць (кожного 10-го і 25-го дня) обсягом 16 сторінок.

У кожному номері журналу “Народне просвітництво” вміщувалася рубрика “Школа за кордоном”. У першому номері видання (*La Instrucción pública*, 10 січня 1902 року) в цій рубриці було представлено замітки “Ручна праця в англійських школах”, “Приватні школи у Перу”, “До питання про дитячі сади у США” та інші [1].

У наступному номері барселонського часопису (*La Instrucción pública*, 25 січня 1902 року) у даній рубриці знайшла відображення єдина замітка з назвою “Початкова школа в Австралії”. У публікації порушувалася проблема організації початкової освіти в англійських колоніях на континенті, зокрема зазначалося: “Початкова освіта в Австралії є світською <...>; школа є обов’язковою для дітей віком від 7 до 13 років; закон забороняє працю дітей до 14-річного віку у промисловості та торгівлі” [2, с. 30].

У люневих номерах часопису “Народне просвітництво” у рубриці “Школа за кордоном” повідомлялося про зміст лекції стосовно шкільної гігієни, прочитаної на медичному факультеті Паризького університету доктором М. Пінардом; про уроки малювання в англійських школах; про висновки конгресу в Бордо щодо суспільного виховання; про організацію шкільних їдалень у французькому Рубе; про педагогічний конгрес у Лозанні тощо [3]; [4].

У замітці “Малювання в англійських школах” наголошувалося, що уроки малювання були обов’язковими для учнів, 2–3 години навчання на тиждень відводилося для цих уроків. Тривалий час у школах Англії навчання